

Internationaliseringen der blev væk

Forslag til styrkelse af
grundskolens internationalisering

Rådet for Internationalisering af Uddannelserne

Rådet for Internationalisering af Uddannelserne rådgiver videnskabsministeren, undervisningsministeren og kulturministeren samt Styrelsen for International Uddannelse om fremme af internationalisering af de danske uddannelser. Rådet rådgiver om internationalisering på alle niveauer af uddannelsessystemet.

Rådet skal overordnet bidrage til, at internationale udviklingstendenser bringes ind i udviklingen og formuleringen af uddannelsespolitikken i Danmark. Samtidig skal Rådet medvirke til, at internationaliseringen af uddannelsespolitikken både bidrager til samfundets konkurrencedygtighed og vækst og til at øge den mellemfolkelige forståelse.

Rådets medlemmer er:

Hans Peter Jensen (formand), tidligere rektor for Danmarks Tekniske Universitet

Charlotte Mark, Managing Director, Microsoft Development Center Copenhagen

Dorte Salskov-Iversen, Institutleder for Institut for Interkulturel Kommunikation og Ledelse samt Vice President på CBS

Gunn Mangerud, Institutleder for Institutt for Geovitenskap, Universitetet i Bergen

Hans Siggaard Jensen, Prodekan for uddannelse, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole ved Aarhus Universitet

Henrik Sveidahl, Rektor for Rytmask Musikkonservatorium

John Edelsgaard Andersen, Kontorchef ved Københavns Universitet

Lisa Holden Christensen, Skoleleder på Rugkobbelskolen

René van Laer, Direktør for Erhvervsakademiet København Nord

Vibeke Thornvig Johnsen, Uddannelsesforstander HTX, Erhvervsskolen Nordsjælland

Rådet blev nedsat i 2007 og genbeskikket i 2010.

Det sekretariatsbetjenes af Styrelsen for International Uddannelse.

Indhold

1. En folkeskole i verdensklasse 4

2. Baggrund for initiativet 7

3. Hvorfor internationalisering? 8

4. Muligheder og udfordringer for internationalisering i grundskolen 11

Empiri 11

Politiske tiltag 14

Den sproglige dimension 16

Den informationsteknologiske dimension 17

Ressourcer 19

5. Rådets anbefalinger vedrørende det centrale niveau 21

Ændring af Folkeskolens formålsparagraf 21

Obligatorisk projektopgave
i den internationale dimension 22

Tværgående vejledning til den
internationale dimension 24

Ressourcer til internationalisering
og den internationale dimension 26

Styrkelse af fremmedsprog 26

IT og den internationale dimension 27

Nationalt videncenter for internationalisering 27

6. Anbefalinger vedrørende det kommunale niveau 29

Ballerup-modellen 30

Fredericia-modellen 32

Rådets anbefalinger til kommunerne 34

7. Resumé af Rådets anbefalinger 35

Samlet liste over kilder 36

Appendiks 1.

Rådets forslag til kilder og
baggrundslitteratur til vejledende tekst 37

Appendiks 2.

Rådets forslag til efteruddannelse for lærere 37

Appendiks 3.

Rådets forslag til evalueringsspørgsmål 38

Appendiks 4.

Oversigt over Ballerup Kommunes
internationale handlingsplan 38

1. En folkeskole i verdensklasse

Alle er enige om, at vi skal have en folkeskole i verdensklasse, men måden, hvorpå vi når dertil, er til diskussion¹.

Rådet for Internationalisering af Uddannelserne ønsker med denne rapport at bidrage til debatten om verdens bedste folkeskole og er af den overbevisning, at verden skal lukkes ind, hvis vi skal have en skole af højeste kvalitet.

Det er der flere grunde til.

Vi lever i en foranderlig verden. Det danske samfund er i stigende grad flerkulturelt, og størstedelen af danskerne skal i løbet af deres uddannelses- og/eller arbejdsliv interagere med folk i andre lande og med anden kulturel baggrund. Det er vigtigt, at vores børn og unge evner at forholde sig til nutidens og ikke mindst fremtidens vilkår. De skal kunne forstå og handle i det samfund, de indgår i, hvilket indbefatter at indgå aktivt i interkulturelle sammenhænge.

Ud fra et samfundsmæssigt perspektiv afhænger Danmarks konkurrenceevne i stigende grad af, hvorvidt borgerne har kvalifikationer og kompetencer til at klare sig i en global kontekst, hvad enten de bliver i Danmark eller

tager til udlandet. Uddannelse er således grundlaget for vækst og velfærd – både for den enkelte, for erhvervslivet og for samfundet.

Dette perspektiv blev for alvor bragt i fokus med regeringens globaliseringsstrategi i 2006. Ét af indsatsområderne her var folkeskolen. Viden om andre lande, sprogfærdigheder og international kultur- og samfundsforståelse fremhæves som grundlæggende kompetencer, de unge skal erhverve allerede i skolealderen:

”Derfor skal undervisningen i folkeskolen have et globalt perspektiv. Engelskundervisningen skal styrkes. Og alle børn skal i deres skoletid deltage i mindst ét internationalt projekt.”²

Uddannelsens betydning er blevet yderligere understreget med offentliggørelsen af regeringens arbejdsprogram *Danmark 2020 – Viden > vækst > velstand > velfærd* i februar 2010. Her fremgår det, at

”Danmarks muligheder for vækst afhænger af menneskelig formåen og uddannelser af absolut topklasse. Det er afgørende for Danmarks muligheder for vækst, at vi har et uddannelsessystem, som kan måle sig med

¹ ”Folkeskolen” er den oftest benyttede betegnelse for det primære uddannelsesniveau i det danske uddannelsessystem. Når betegnelsen ”grundskolen” benyttes i rapporten, er det fordi, vi ønsker at inddrage alle skoleformer på det primære niveau, inklusiv privat- og friskoler, specialskoler samt efterskoler. Afsnittet vedrørende anbefalinger til det kommunale niveau vedrører imidlertid kun folkeskoler, da de øvrige skoleformer ligger uden for kommunalt regi.

² ”Fremgang, fornyelse og tryghed. Strategi for Danmark i den globale økonomi”, 2006, Regeringen.

de bedste i verden. Vi skal leve af menneskelig formåen. Og fundamentet for videre uddannelse bliver støbt i folkeskolen. Derfor er det regeringens mål, at danske skolebørn i 2020 skal være i top fem i verden til læsning, matematik, naturfag og engelsk”.

Samtidig har regeringen varslet et 360-graders serviceeftersyn, der skal munde ud i konkrete forslag til forbedringer af folkeskolen. I forhold til den internationale dimension er et sådant eftersyn stærkt tiltrængt. Den internationale dimension har status som tværgående dimension i Fælles Mål på linje med eksempelvis IT- og mediekompetencer. Så langt, så godt. Problemet er blot, at dimensionen ikke er bundet op på bindende mål, hvorfor det i høj grad forbliver et anliggende for sprogfagene og overladt til enkelte ildsjæle.

I betragtning af hvor meget fokus på internationalisering der er i regeringens strategier, er det påfaldende, så lidt

der er sket i praksis. Derfor har rapporten fået titlen ”Internationaliseringen der blev væk”.

Som bidrag til ovenstående politiske dagsorden ønsker Rådet at sætte fokus på, hvorfor det er så vigtigt, at grundskolen medtænker internationaliseringen og den internationale dimension i den aktuelle debat – og ikke blot sigter mod en top fem placering internationalt. Hvis internationaliseringen skal komme alle til gode og ikke blot være forbeholdt de bogligt stærke, er der behov for en markant kursændring, så den internationale dimension for alvor bliver en naturlig del af skolens virke og elevernes hverdag.

Rådet vil således give konkrete anbefalinger til, hvorledes internationalisering og den internationale dimension kan styrkes i grundskolen.

I rapporten anvendes begreberne internationalisering og

Elever på Vestre Skole i Middelfart forbereder sig til afslutningen på deres Comenius Skolepartnerskab.

1. En folkeskole i verdensklasse

den internationale dimension. Med *internationalisering* henvises der til den organisatoriske forankring på skolerne, mens *den internationale dimension* refererer til den pædagogiske praksis i undervisningen, jf. Undervisningsministeriets Fælles Mål. Hvis den internationale skal være bæredygtigt, er det afgørende, at både det organisatoriske og pædagogiske niveau inddrages. Anbefalingerne i denne rapport vil derfor vedrøre begge niveauer.

Den internationale dimension er et rummeligt pædagogisk begreb, der dels omfatter en tilrettelæggelse af undervisningen, så den fremmer elevernes udvikling af interkulturelle kompetencer, eksempelvis gennem projektsamarbejde og udvekslinger. Dels omfatter begrebet viden om andre lande og kulturer samt forståelse for globale forhold og sammenhænge.

Rapporten henvender sig først og fremmest til **beslutningstagere på centralt og kommunalt** niveau. Baggrunden for dette er, at det er tvingende nødvendigt med klare krav og forventninger oppefra, hvis internationaliseringen og den internationale dimension skal nå ud til alle elever. Desuden er der behov for at supplere 'ildsjæletænkningen' og begynde at se interkulturelle kompetencer som absolut nødvendige for både lærere og elever, hvad enten man bor i Nakskov eller i Nordsjælland.

Rapporten er således ikke en anvisning til grundskolerne selv. Der eksisterer allerede adskillige nyttige vejledninger og redskaber til, hvordan skolerne kan inddrage inter-

ationale aktiviteter i undervisningen og på skolen. På side 19 - 20 beskrives nogle af de eksisterende ressourcer på området.

Rapporten falder i to overordnede dele: en beskrivende del og en handlingsanvisende del med konkrete anbefalinger.

I rapportens første del (kapitel 2, 3 og 4) introduceres selve arbejdet med rapporten. Herefter sættes en begrebsmæssig ramme for emnet efterfulgt af en beskrivelse af de aktuelle muligheder og udfordringer i tilknytning til internationalisering af grundskolen.

Rapportens anden del (kapitel 5 og 6) består af et kapitel med anbefalinger til centrale beslutningstagere og et kapitel med anbefalinger til kommunale beslutningstagere.

Rapporten afsluttes med en opsummering af anbefalingerne, en kildefortegnelse og appendikser.

2. Baggrund for initiativet

Rådet for Internationalisering af Uddannelserne udgav i juni 2008 rapporten *Læreruddannelse med internationalt perspektiv*. Oprindeligt var tanken, at Rådet ville fokusere på grundskolen, da Rådet finder det afgørende, at internationale emner allerede introduceres i den tidlige skolealder, hvis internationaliseringen som helhed skal styrkes. Diskussionerne blev dengang ledt tilbage til læreruddannelsen, da kvaliteten af undervisningen i høj grad afhænger af lærernes kompetencer. Rådet fandt det således naturligt at begynde med lærerne selv.

Nu er tiden imidlertid kommet til at beskæftige sig med grundskolen. Internationaliseringen af grundskolen er, som nævnt, blevet yderligere aktualiseret af de igangværende eftersyn, og Rådet ønsker at bidrage til en nuanceret debat om fremtidens skole.

På den baggrund besluttede Rådet på et møde den 28. september 2009 at nedsætte en arbejdsgruppe med eksterne repræsentanter, der skulle belyse udfordringer og muligheder for internationalisering af grundskolen samt komme med forslag til, hvordan den internationale dimension kan styrkes yderligere.

Arbejdsgruppen har afholdt 5 møder i alt og bestod af:

Hans Peter Jensen (formand) tidligere rektor for Danmarks Tekniske Universitet

Carsten Skjoldborg, Leder af Ungdomsbyen i Rødovre og national koordinator for UNESCO Associated Schools Project Network

Danièle Eychenne, Pædagogisk konsulent for fransk, tysk og den internationale dimension på Center for Undervisningsmidler, Afdeling Storkøbenhavn

Katrine Dahl Madsen, Ph.d.-stipendiat på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet

Lisa Christensen, Skoleleder på Rugkobbelskolen og medlem af Rådet

Tove Heidemann, Head of International Relations, UC Syddanmark

Undervejs har arbejdsgruppen været i Fredericia og bl.a. besøgt Købmagergades Skole. Desuden har arbejdsgruppen haft besøg af blandt andre repræsentanter fra Ballerup Kommune. Vi har fået meget inspiration til arbejdet og takker for gode bidrag og det store engagement, vi har oplevet.

Sekretariat

Arbejdsgruppen blev betjent af Styrelsen for International Uddannelse ved:

Berit Krøyer Rasmussen, International rådgiver
Malene Vangdrup, International rådgiver

3. Hvorfor internationalisering?

Globaliseringen, forstået som en verdensomspændende samfundsøkonomisk og kulturel udvikling, har i stigende grad indflydelse på de kvalifikationer og kompetencer, som uddannelsessystemet skal levere. Det er derfor nødvendigt, at alle uddannelser, uanset niveau, beskæftiger sig med internationale og interkulturelle emner, kort sagt *internationaliserer* sig. Internationalisering kan beskrives som den måde, vi aktivt forholder os til globaliseringen på.

8

Med afsæt i disse globale samfundsmæssige vilkår har Rådet udarbejdet følgende vision for internationalisering af uddannelserne:

"Internationalisering af uddannelserne betegner det forhold, at uddannelsernes form og indhold udvikler sig i et samspil med udviklingen i de globale interessenters forventninger, bidrag og krav til uddannelserne.

I alle uddannelser skal der ske en integrering af internationale, interkulturelle og globale dimensioner i mål, handling og organisering.

De virkemidler, der kan tages i brug, omfatter en række elementer såsom curriculumudvikling, udvikling

i pædagogik og didaktik, sprog, udvikling i fagudbud, udvikling i kompatibilitet med andre uddannelsesinstitutioner, udvikling i gensidig anerkendelse og gennemsigthed, salg og markedsføring af uddannelser samt studenter- og lærermobilitet."

Eleverne besøgte et familiemejeri, specialiseret i parmesanoste, som led i en udveksling med deres partnerskole i Reggio Emilia, Italien. Glamsdalens Idræts- efterskole, Glamsbjerg.

Grundskolen har ofte været overset i internationaliseringsammenhænge. Det er imidlertid i grundskolen, at fundamentet for det videre uddannelsesmæssige forløb bliver lagt, og elevernes grundlæggende færdigheder bliver udformet, hvorfor det er vigtigt at sammentænke uddannelsesniveauerne, også når det gælder internationalisering.

Historisk set har folkeskolens primære rolle været at danne gode, nationale borgere. Dernæst har skolen haft til opgave at forberede eleverne til videre uddannelse. Folkeskolens funktion har altså først og fremmest koncentreret sig om samfundslivets krav.

Selvom der i de seneste år har været øget fokus på faglighed og videre uddannelse, spiller skolen fortsat en afgørende rolle for at gøre børn og unge i stand til at forstå og agere i deres samtid. Samfundet ændrer sig markant og med det også kravene til grundskolen. Elever indgår i kulturelle udvekslinger i deres hverdag, hvad enten det er på skolen eller i lokalsamfundet. Disse dagligdags udfordringer kræver interkulturelle kompetencer – både for elever og for lærere.

Der findes ikke nogen udtømmende definition af begrebet **interkulturel kompetence**, idet begrebet er sammensat af flere forskellige elementer. Interkulturel kompetence kan ikke læres på en enkelt undervisningstime, men er nærmere en kontinuerlig og individuel udviklingsproces. Det kan derfor være svært at håndtere og operationalisere for den enkelte lærer, hvorfor der er stort behov for

vejledning på dette område. I det følgende giver vi en række bud på, hvad begrebet indeholder.

Interkulturelle kompetencer kan siges at omfatte tre aspekter: viden, færdigheder og oplevelser/erfaringer³. Viden består bl.a. i kendskab til andre kulturer, værdier, normer og levevilkår. Færdigheder er ikke blot at kunne kommunikere på fremmedsprog og at kunne bruge IT interaktivt, men også at kunne analysere og fortolke tekster og billeder fra andre lande med henblik på at kunne forstå andres værdier og grundlæggende opfattelser. Oplevelser og erfaringer kan eksempelvis opnås ved besøg af gæstelærere, virtuelt samarbejde, ekskursioner og udvekslinger.

“Vi har brug for interkulturelle kompetencer, hvis vi skal nå ud over alle de stereotyper, som vi ofte bruger til at prøve at forstå 'inderen', 'kineseren' eller 'østeuropæeren'. De fører til generaliseringer og misforståelser. Det er nødvendigt, at skolen skaber ægte viden, forståelse og interesse for forskelligheder, hvis vi skal drage nytte af dem.”

Charlotte Mark,
Adm. dir. Microsoft Development Center Copenhagen

Europarådet har de seneste år sat fokus på interkulturel uddannelse ud fra et ønske om at støtte udviklingen af fredelige, sammenhængende samfund og bekæmpe

³ Begreberne er hentet fra EU-kommissionens ”Memorandum om livslang læring”, 2000, men kan også findes i folkeskolens formålsparagraf.

3. Hvorfor internationalisering?

racisme og intolerance. Som væsentlige elementer i interkulturel uddannelse fremhæves respekt, tolerance, lighed, inklusion og dialog. Samtidig vægtes samhørighed på lokalt, nationalt og globalt niveau⁴. Interkulturel uddannelse kræver således dannelse mæssige og demokratiske aspekter i undervisningen.

Tilsvarende har **OECD**⁵ opstillet en række uddannelses mæssige nøglekompetencer under overskrifterne:

- At kunne interagere i sociale heterogene grupper
- At kunne handle selvstændigt
- At kunne bruge redskaber interaktivt⁶

kompetencer er af både dannelse mæssig og uddannelse mæssig karakter. Det er vigtigt at understrege, at der er tale om et "både-og". Det ene aspekt må altså ikke prioriteres på bekostning af det andet.

Interkulturelle kompetencer har således både en social og en faglig side. Grundet kompetencernes sammensatte og komplekse karakter er der behov for at genere viden og erfaring på området samt at udvikle tilsvarende evaluering metoder, så kvaliteten kan sikres. Et krav til skolerne om at arbejde med interkulturelle kompetencer skal efterfølges af anvisninger til, hvordan dette skal implementeres i praksis, herunder hvordan elevernes opnåede interkulturelle kompetencer skal vurderes. I kapitel 5 følger Rådets anbefalinger til, hvordan dette område kan løftes.

De forskellige definitioner peger på, at interkulturelle

If you feel you are part of a union, if you feel fun and understanding for everyone, and all you get is love. That is all Europe is about.

Sådan mener elever fra Polen, Holland, Italien og Danmark, som arbejdede med temaet My Europe. De danske elever kommer fra Øsby Skole i Haderslev.

⁴ www.coe.int.

⁵ "An overarching conceptual framework for assessing key competences in an international context. Lessons from an interdisciplinary and policy-oriented approach", 2004, Dominique Simone Rychen, Cedefop.

⁶ Redskaber omfatter symboler og tekst, viden og information samt teknologi.

4. Muligheder og udfordringer for internationalisering i grundskolen

I dette kapitel vil vi gennemgå nyere empiriske undersøgelser og politiske tiltag og beskrive to aktuelle temaer i tilknytning til internationaliseringen, nemlig fremmedsprog og IT.

Afslutningsvis vil vi beskrive nogle af de eksisterende ressourcer på området.

Formålet med gennemgangen er at skabe fundament for Rådets anbefalinger i kapitel 5 og 6.

Empiri

Styrelsen for International Uddannelse har i foråret 2010 gennemført en kvantitativ undersøgelse af internationale aktiviteter i grundskolen⁷. Formålet med undersøgelsen er at få indblik i, hvordan skolerne arbejder med internationalisering. 1102 skoler har deltaget i undersøgelsen⁸, hvilket svarer til halvdelen af alle grundskoler i Danmark.

Undersøgelsen viser bl.a., at ca. en tredjedel af skolerne hverken har arbejdet med internationalisering eller med den internationale dimension i fagene. Dette til trods for, at den internationale dimension indgår i Fælles Mål og derfor bør inddrages i alle fag.

Det er decideret bekymrende, at mange skoler tilsyneladende ikke ruste eleverne til de udfordringer, de står overfor, eller benytter sig af de ressourcer, der ligger lige for hånden. Herved er der en reel fare for, at de danske elever bliver delt i et A- og B-hold, mellem dem, der besidder interkulturelle kompetencer, og dem der ikke gør.

Grunden til det manglende engagement er muligvis, at det internationale drukner blandt mange andre vigtige emner i grundskolen. I og med at der ikke er bindende mål for den internationale dimension, er den let at tilside-

Eleverne på Vestre Skole, Middelfart, arbejder på deres præsentation af Wales i projektet *Knowing me, knowing you*.

⁷ I undersøgelsen skelnes der mellem ”skolernes internationalisering”, der vedrører skolen som organisatorisk enhed og ”den internationale dimension i fagene”, som henviser til pædagogisk praksis og Fælles Mål 2009. Undersøgelsen med titlen *Internationale aktiviteter i grundskolen* findes på www.iu.dk/publikationer, se under 2010.

⁸ Undersøgelsen blev sendt direkte til skolelederne, og det må derfor antages, at det fortrinsvis er skoleledere, der har svaret på undersøgelsen.

4. Muligheder og udfordringer for internationalisering i grundskolen

sætte. Denne pointe understøttes af, at 52 % af skolelederne i undersøgelsen svarer, at manglende eller upræcise kompetencemål i høj eller nogen grad er en hindring for arbejdet med internationalisering af skolen.

En nedprioritering af det internationale er dog tilsyneladende ikke udtryk for manglende interesse blandt skoleledere og lærere. Dette illustreres af, at 74 % af undersøgelsens skoleledere finder arbejdet med internationalisering vigtigt eller meget vigtigt. Tilsvarende mener 80 % af skolelederne, at det er meget vigtigt eller vigtigt, at inddrage den internationale dimension i undervisningen. Med den store interesse for internationalisering og inddragelse af den internationale dimension kan man undre sig over, at der ikke sker mere på området.

Undersøgelsen viser endvidere, at kommunerne har stor indflydelse på skolernes internationalisering. I kommuner, der har fokus på skolernes internationalisering, vurderer 89 % af skolerne, at dette fokus 'i høj grad' eller 'nogen grad' fremmer skolens internationalisering.

Ifølge undersøgelsen understøttes det kommunale fokus oftest af:

• Målsætninger og indsatsområder	56 %
• Netværk	39 %
• Omtale i kommunens kvalitetsrapport	37 %
• Konsulentbistand	35 %
• Kursusforløb, temadag etc.	29 %
• Kommunale støtteordninger	22 %

Samtidig angiver skolerne, at de især savner økonomiske tilskud til internationaliseringen. Følgende forhold finder skolerne 'i høj grad' eller 'nogen grad' er en hindring for arbejdet med internationalisering af skolen:

• Manglende økonomiske støtteordninger	83 %
• Manglende konsulentstøtte	64 %
• Manglende politisk bevågenhed fra kommunen	55 %
• Manglende eller upræcise kompetencemål for lærerne	52 %

Ikke så overraskende udtrykker skolerne dermed ønske om, at mål og planer følges op med ressourcer – enten

Fransk frokost under et forberedende møde. Lærere fra Højene Skole i Hjørring skal planlægge ansøgningen om et Comenius Skolepartnerskab med deres udenlandske partnere.

økonomisk eller i form af en international konsulent. Desuden efterspørges der mere kommunal bevågenhed på området.

Meget tyder altså på, at skolerne oplever et stort behov for fastere rammer fra beslutningstagere på både statsligt og kommunalt niveau.

Behovet for mere præcise og forpligtende krav er også én af de mest centrale anbefalinger i rapporten *Den internationale dimension i folkeskolen*, som Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) udgav i 2003.

Formålet med evalueringen var at identificere og vurdere aspekter med betydning for inddragelse og udvikling af den internationale dimension i undervisningen.

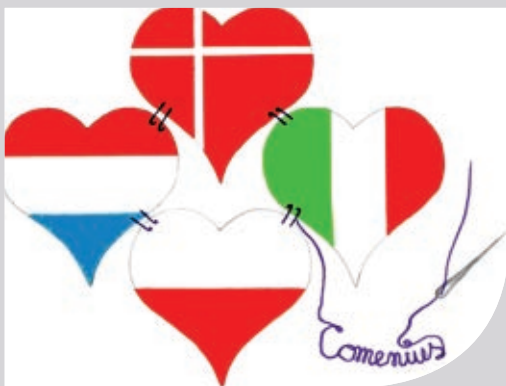
Rapporten konkluderer, at den internationale dimension i undervisningen i al for høj grad er overladt til tilfældighed og ildsjæle, bl.a. pga. tvivl om krav og forventninger. Derfor er hovedanbefalingerne i EVA-rapporten: at Undervisningsministeriet beskriver den internationale dimension i skolen med udgangspunkt i gældende trinmål og slutmål, og at Undervisningsministeriet præciserer et indsatsniveau for den internationale dimension i undervisningen. Sidstnævnte indbefatter bl.a. krav til kommunerne om at fastsætte mål og strategier for at sikre, at alle elever møder den internationale dimension. Desuden anbefales det, at kommuner og skoler samarbejder om at opstille fælles mål for den tværgående dimension.

"Rødgrød med fløde" - en italiensk lærer prøver forgæves at efterligne de mærkelige danske lyde. Glamsdalens Idrætsefterskole, Glamsbjerg.

4. Muligheder og udfordringer for internationalisering i grundskolen

En tegning siger mere end 1000 ord. Et Comenius Skolepartnerskab med Øsby Skole, Haderslev.

På baggrund af den netop offentliggjorte undersøgelse fra Styrelsen for International Uddannelse konstaterer Rådet, at der ikke er sket de ønskede ændringer i arbejdet med den internationale dimension i de danske grundskoler siden 2003. Til trods for en revideret formålsparagraf og efterfølgende ændring af slutmål og trinmål hersker der fortsat tvivl om krav og forventninger til henholdsvis kommunerne og skolerne, hvad angår inddragelsen af den internationale dimension i undervisningen.

Politiske tiltag

I løbet af de sidste årtier har internationaliseringen af grundskolen været til politisk debat i flere omgange og har afstedkommet en række forskellige initiativer og tiltag. Af mest aktuel karakter er strategien for internationalisering af uddannelserne i 2004 og den føromtalt globaliseringsstrategi fra 2006.

Med strategien *Styrket internationalisering af uddannelserne - Redegørelse til Folketinget*⁹ blev det pointeret, at sproglige, kulturelle og kommunikative kompetencer er forudsætning for internationalisering. Følgende elementer blev nævnt som centrale for internationalisering:

- Den internationale dimension i uddannelsernes indhold
- Mobilitet blandt elever, studerende og lærere
- Brug af IT som et redskab til internationalisering
- Institutioners muligheder for at samarbejde og konkurrere internationalt
- Danmarks deltagelse i internationale samarbejdsfora for uddannelse – herunder i internationale sammenligninger af uddannelsessystemerne
- Opfølgning og evaluering

På grundskoleniveau medførte redegørelsen et fokus på udvikling af sproglige og kulturelle kompetencer, bl.a. gennem tidlig sprogundervisning og øget brug af informationsteknologi. Fagenes læseplaner og undervisningsvejledninger skulle desuden lægge op til, at den internationale dimension blev medtænkt i den enkelte skoles planlægning.

I kølvandet på denne redegørelse fulgte regeringens globaliseringsstrategi: *Fremgang, fornyelse og tryghed*. I denne strategi var folkeskolen en brik i en større målsætning, nemlig at styrke Danmarks konkurrencekraft og medvirke til, at Danmark bliver "Et land, hvor vi har et globalt udsyn og spiller en aktiv rolle i verdenssamfundet."

⁹ "Styrket internationalisering af uddannelserne - Redegørelse til Folketinget", 2004, Undervisningsministeriet.

Universalmidlet er uddannelser af verdensklasse, og derfor medførte globaliseringsstrategien bl.a. en reformering af uddannelsessystemet – og målsætningen om at skabe ”verdens bedste folkeskole”.

Udover målsætningen om at styrke det faglige peger globaliseringsstrategien på nødvendigheden af, at undervisningen får et **globalt perspektiv**. Denne anbefaling medførte en styrkelse af engelskundervisningen, ændring af folkeskolens formålsparagraf samt en gennemgang af fagenes slutmål og trinmål – alt samme for at sikre, at alle unge får kundskaber og færdigheder, der kvalificerer dem til at deltage aktivt i en globaliseret verden.

Der lå altså en række muligheder og potentialer i redegørelsen fra 2004 og globaliseringsstrategien fra 2006 for at styrke den internationale dimension i undervisningen. Fælles for dem er, at de begge har sat fokus på internatio-

naliseringen, men at de ikke har medført forpligtende mål for den internationale dimension i undervisningen. Selv om den internationale dimension indgår som én af fire tværgående dimensioner, som skolerne forpligtes til at inddrage i undervisningen, så er det Rådets indtryk, at den internationale bliver nedprioriteret til fordel for prøvefagene. Det er Rådets holdning, at den internationale dimension kan – og bør – være en integreret del af alle fag. En gennemgang af Fælles Mål 2009 viser med al tydelighed, at det ofte er vilkårlighed og sporadiske nedslag, der kendetegner beskrivelserne af det internationale.

Et eklatant eksempel er vejledningen til naturfag, et fag der i sagens natur er internationalt forankret og med fordel kunne inddrage internationale aspekter og aktiviteter. Ikke desto mindre er der få anvisninger på, hvordan man fx kan benytte internationale samarbejder til at belyse globale problemstillinger.

Med henblik på at finde samarbeidspartnere arrangerer landene såkaldte ”kontaktseminarer” med faglige temaer. Her er lærere fra forskellige lande i gang med at løse en opgave.

4. Muligheder og udfordringer for internationalisering i grundskolen

Et eksempel på det modsatte er undervisningsvejledningen til sløjde, der dedikerer et særskilt afsnit til beskrivelse af, hvordan den internationale dimension kan inddrages i faget, så eleverne kan ”se nye perspektiver i forhold til deres personlige nære miljø og dagligdag”.

”Bytte af identitet” – Undervisningseksempel fra vejledning til sløjde: Eleverne ”samarbejder med en venskabsklasse fra et andet land, hvor eleverne fra de involverede lande arbejder med fx en bestemt historisk periode og udvælger genstande til fremstilling i stedets naturmaterialer. De fremstillede produkter udveksles enten i virkeligheden eller virtuelt og beskrives ud fra eget ståsted med hensyn til mode, kultur m.m.”¹⁰

16

Samtidig er der med ændringen af folkeskolens formålsparagraf blevet et stærkere fokus på de uddannelsesmæssige aspekter i form af faglige kundskaber og videre uddannelse. Det er i denne forbindelse væsentligt at pointere, at den faglige styrkelse ikke må ske på bekostning af de interkulturelle kompetencer. Tværtimod mener vi, at fagligheden styrkes ved en øget inddragelse af den internationale dimension. Desuden er høj faglighed nytteløs uden en tilsvarende evne til at agere i det omkringliggende samfund og verden.

Den sproglige dimension

I de senere år har fremmedsprog været genstand for en del debat på det uddannelsespolitiske område. Det har gi-

vet anledning til stærke meningsudvekslinger, især fordi fremmedsprogsdebatten har knyttet an til en diskussion om det danske sprogs fremtid.

I tilknytning til grundskolen har de mest omdiskuterede emner været, hvornår i skoleforløbet fremmedsprogene skal introduceres, samt hvilke og hvor mange fremmedsprog der skal undervises i. Endelig har der også verseret en debat om *Content and Language Integrated Learning*, dvs. undervisning af ikke-sprogfag på fremmedsprog. Dette spørgsmål har ikke blot været forbeholdt universiteterne, men kom også til diskussion i grundskoleregion, da Fredericia Kommune oprettede en international linje med undervisning på engelsk i de ikke-kulturbærende fag¹¹.

Uanset anskuelse kan det konstateres, at engelsk har vundet større indpas i uddannelserne i de senere år, mens fremmedsprogene som helhed er blevet svækkede. Det er der mange årsager til, nogle strukturelle, nogle ressourcemæssige og nogle holdningsmæssige. Men konklusionen er uomtvistelig, nemlig at størstedelen af grundskolens elever ikke bliver funktionelle i andet fremmedsprog, og kun få elever introduceres til tredje fremmedsprog.

En konkret strukturel årsag er afstedkommet af, at andet fremmedsprog har status som tilbudsfag, hvilket betyder, at eleverne skal tage aktiv stilling til, hvorvidt de ønsker andre sprog end engelsk¹². I praksis er der således enkelte elever, der afslutter grundskolen med udelukkende engelsk som fremmedsprog¹³.

¹⁰ Fælles Mål 2009: Undervisningsvejledning til sløjde.

¹¹ Se kapitel 6 for en nærmere beskrivelse af de internationale linjer.

¹² Første fremmedsprog (engelsk) er obligatorisk og starter fra 3. klassetrin. Tysk skal som andet fremmedsprog tilbydes fra 7. klassetrin. Fransk kan som andet fremmedsprog tilbydes fra 7. klassetrin, hvis der er elevtilslutning. Tredje fremmedsprog er et valgfag og oprettes fra 8. klassetrin, hvis der er elevtilslutning.

Engelsk vinder indpas i verden som lingua franca, hvad enten der er tale om et arbejds- eller kommunikations-sprog. Engelsk er således et vigtigt kompetencegivende redskab og som sådan betragtet et almentdannende fag.

I sproglærerforeningens forslag til sprogpolitik 2009¹⁴ anbefales det, at engelsk også udvides til at omfatte flerkulturelle problemstillinger. Det fremgår endvidere af sprogpolitikken, at sproglige kompetencer og kulturel forståelse ikke kan reduceres til engelsk, idet der i en globaliseret verden er behov for flere sprog.

Sprog er imidlertid ikke alene en færdighed, der muliggør kommunikation, men er også indlejret i kultur og derfor grundlag for at kunne indgå i interkulturelle sammenhænge. At kunne tale og få oplevelser med flere fremmedsprog er en nødvendighed for at kunne agere internationalt. Det gøres ikke med engelsk alene. Jo flere sprog man kan, jo nemmere er det at kommunikere med folk i andre lande, at forstå deres kultur og at bevæge sig på tværs af landegrænserne, hvad enten det er som turist, studerende, i arbejdsammenhænge – eller i den virtuelle verden. Samtidig virker den kulturelle indsigt tilbage på egen kulturel selvforståelse og dermed evnen til at tage stilling til sit kulturelle grundlag.

I Europarådets anbefalinger til sprog¹⁵ bliver sprog set i regi af interkulturel uddannelse, hvis målsætning er at lære eleverne at indgå aktivt i samfund præget af diversitet i kultur, identitet og interesser.

Mange grundskoler i dag har et stort antal tosprogede elever. Disse elever besidder både en kulturel og sproglig ressource, som er oplagt at drage nytte af i undervisningen. Sprog er ikke blot et kommunikationsredskab, men også en måde at sikre inklusion og forståelse af diversitet.

Den informationsteknologiske dimension

Brug af IT i undervisningen er oplagt i forbindelse med inddragelsen af den internationale dimension. IT og medier er i sig selv internationalt forankrede og internationalt orienterede. Internettet giver en åbning til hele verden og mulighed for samarbejde med andre skoler i udlandet, uden at det nødvendigvis involverer tid og penge til udlandsrejser. Med IT som indfaldsvinkel er der desuden en oplagt mulighed for at indfange andre lærergrupper, end dem, der traditionelt arbejder med internationalisering.

Relevante IT-ressourcer i internationaliseringsregi er eksempelvis portaler, som fordrer samarbejder mellem elever og lærere på tværs af landegrænser. Her kan nævnes de forskellige sociale medier som facebook eller twitter, der kan danne ramme om en konkret udveksling, men også de portaler der oprettes med et pædagogisk formål for øje. Det drejer sig bl.a. om de adskillige internationale, virtuelle skolenetværk, der er opstået i løbet af de seneste årtier.

¹³ En rapport om andet fremmedsprog i folkeskolen foretaget af Institut for Sprog, Litteratur og Kultur ved Aarhus Universitet i 2008 viser, at 11 % af alle folkeskoleelever i 2007 fravalgte andet fremmedsprog. Ca. 78 % af eleverne valgte tysk og 11 % valgte fransk. Ved optagelse på gymnasiale uddannelser er der krav om to fremmedsprog. Elever, der fravælger andet fremmedsprog, vil derfor per automatik også have fravalgt en gymnasial uddannelse.

¹⁴ www.sproglærerforeningen.dk/indhold/nyheder/sprogpolitik_2009_sl.pdf.

¹⁵ www.coe.int/T/DG4/Linguistic/Default_en.asp.

4. Muligheder og udfordringer for internationalisering i grundskolen

COMFU (Common Future) er et globalt fællesskab for unge, hvor omdrejningspunktet er løsningen af klimaudfordringerne¹⁶. 15 lande er repræsenteret på portalen, der indeholder en medlemsguide, et informationscenter og en brugervejledning. Ligesom facebook er COMFU et socialt medie, der giver mulighed for at oprette profiler, danne grupper, skrive blogs, uploade materiale og skabe interaktion mellem brugerne. I modsætning til facebook er der indlagt forskellige læringselementer, og værterne fungerer som facilitatorer for udvekslingen. COMFU baserer sig på modellen *situation > vision > aktion*, idet de unge skal forholde sig aktivt og kritisk til en given problematik og herudfra tage handling.

18

Fordelen ved disse ”online-fællesskaber” er, at de kan fungere som pædagogisk motor for aktuelle nøgleproblemer såsom demokrati og klima. Samtidig sætter de eleverne i ægte kommunikationssituationer med elever i udlandet – både skriftligt og mundtligt, hvilket giver en anderledes sproglig erfaring end ved traditionel klasseundervisning. Der kan dog være udfordringer forbundet med at inddrage sådanne portaler i undervisningen. Oftest fordi arbejdet med IT ikke umiddelbart lader sig integrere i læseplanerne, eller fordi selve undervisningsstrukturen i andre lande vanskeliggør tværfagligt arbejde.

Brug af IT i internationaliseringsøjemed forudsætter naturligvis, at lærerne har de nødvendige IT-kompetencer, og at teknologien er til rådighed og fungerer. Det er Rå-

dets generelle indtryk, at teknologien findes på skolerne, bl.a. takket være Undervisningsministeriets store IT-ind-sats i årene 2005-2007, hvor der blev afsat knapt en mia. kroner til formålet. De kommunale netværksopkoblinger er dog ofte mangelfulde, idet kommunernes IT-afdelinger ikke afsætter tilstrækkeligt med ressourcer til at servicere skolerne. Ansvar for IT-driften bør ikke hvile på lærerne, der generelt ikke har de fornødne tekniske forudsætninger, og undervisningstiden er for dyrebar til at vente på systemer, der ikke fungerer.

Et fast element på kontaktseminarerne er *European Market*, hvor hvert land præsenterer sig selv med lokale specialiteter. Her Sverige.

¹⁶ Portalen blev lanceret i 2009 med støtte fra Tips & Lottomidlerne og UNESCO skolenetværk (Associated Schools Project).

eTwinning er en internetportal under EU-programmet for Livslang Læring, der har til formål at formidle kontakt mellem skoler, der søger europæisk samarbejde. Portalen fungerer som en elektronisk skolepartner-database og et samarbejdsforum. Skoler kan gennemføre større og mindre samarbejdsprojekter, og databasen stiller forskellige ressourcer til rådighed, bl.a. konkrete undervisningsmoduler og projektforslag. Databasen muliggør, at undervisere og elever kan lære af hinanden og styrke deres IT-færdigheder samtidig med at tilføre undervisningen en international dimension. Alle danske grundskoler og ungdomsuddannelser kan benytte portalen¹⁷.

Ressourcer

Styrelsen for International Uddannelses overordnede målsætning er at styrke Danmarks position i det globale samfund ved at fremme uddannelsernes internationalisering, interkulturel forståelse, integration og globalt udsyn. Det indbefatter bl.a. rådgivning og vejledning i, hvordan uddannelsesinstitutioner kan internationaliseres og ved at være nationalt videntcenter på området.

Styrelsen fungerer som nationalt kontor for en række internationale uddannelsesprogrammer, herunder EU-programmet for **Livslang Læring** og Nordisk Ministerråds program **Nordplus** med underprogrammerne hhv. Comenius og Nordplus-junior rettet mod grundskolesektoren. Disse programmer giver tilskud til mange forskelligartede aktiviteter, bl.a. projektsamarbejder, efteruddannelses- og prak-

tikforløb i udlandet, individ- og klasseudvekslinger og større udviklingsprojekter, dog udelukkende i europæisk/nordisk regi¹⁸. På grundskoleområdet er tilskudsmuligheder og programmer, der peger uden for Europa, stadig en mangelvare.

Derudover administrerer Styrelsen en række sektorspecifikke hjemmesider. Af relevans for grundskoleområdet er Skoleniverden.dk. Portalen er et resultat af den føromtalte redegørelse om internationalisering af uddannelserne fra 2004. I denne redegørelse blev det anbefalet at udarbejde et inspirationshæfte til kommuner og skoler om at arbejde internationalt. Inspirationshæftet blev udviklet som en hjemmeside med mulighed for løbende opdatering af nye redskaber og gode eksempler fra institutioner, der arbejder internationalt. Udover information om aktiviteter, links og redskaber giver portalen konkrete eksempler på undervisningsforløb, der kan gennemføres i de enkelte fag og på de forskellige trin.

På undervisningsportalen www.emu.dk er der etableret en særskilt indgang til det internationale. Her findes information om og inspiration til arbejdet med den internationale dimension i grundskolen og konkrete ideer til undervisningsforløb, kurser osv. Siden har også link til relevante portaler, bl.a. den føromtalte eTwinning-portal.

Centre for Undervisningsmidler, CFU'erne¹⁹, har indgået et samarbejde med Styrelsen for International Uddannelse om information om tilskudsmuligheder og rådgivning angående internationalisering. Centrene har udpeget inter-

¹⁷ Databasen administreres af UNI-C og er tilgængelig via undervisningsportalen www.emu.dk.

¹⁸ Information om programmerne kan findes på Styrelsens hjemmeside www.iu.dk.

4. Muligheder og udfordringer for internationalisering i grundskolen

ationale konsulenter, der kan give støtte til den enkelte lærer og skole. De internationale konsulenter arrangerer også kurser med fokus på internationalisering.

Som allerede nævnt eksisterer der en lang række danske og internationale portaler med rige muligheder for samarbejde og udveksling imellem klasser²⁰.

Derudover har mange NGO'er som Mellemfolkeligt Samvirke, IBIS og Red Barnet udarbejdet internationale projektføløb til brug i undervisningen. Ungdomsbyen tilbyder kurser for elever i udskolingen med fokus på internationale problemstillinger. Disse aktører udmærker sig alle ved at have særligt fokus på 3. verdenslande og de nye økonomier.

Associated Schools Project er et netværk under UNESCO, der blev lanceret tilbage i 1953. I dag tæller netværket mere end 7.500 institutioner i 175 lande og har til formål at få børn og unge til at styrke international forståelse, demokrati og tolerance. I dette regi samarbejder danske skoler med andre medlemsskoler på nationalt, regionalt eller internationalt niveau om at udvikle projekter, der bygger på fredsskabende virksomhed.

Endelig udbyder en række kulturinstitutioner i Danmark og udlandet enkeltstående aktivitetsmuligheder såsom praktikforløb, jobswap og efteruddannelse for lærere.

Der er dermed en række muligheder for at drage nytte af eksisterende ressourcer i forbindelse med undervisningen i grundskolen.

Religion blev pludselig mere nærværende for eleverne på Odsherred Efterskole, da de besøgte Klippemoskeen i Jerusalem og andre steder, de kendte fra kristendomsundervisningen.

¹⁹ Centrene er forankret i seks professionshøjskoler med 16 fysiske afdelinger i hele landet.

²⁰ På skoleniverden.dk findes links til mange af disse portaler.

5. Rådets anbefalinger vedrørende det centrale niveau

Folkeskolens Fælles Mål danner – udover formålsparagraffen – de formelle rammer om folkeskolen. Fælles Mål indeholder fagformål, slutmål (centrale kundskabs- og færdighedsområder), trinmål og læseplaner for skolens fag og emner. Udover de bindende mål udsendes vejledende læseplaner med beskrivelse af indholdet i undervisningen. Fælles Mål blev bindende fra 2002, mens undervisningsvejledningerne i sagens natur kun er vejledende.

Den internationale dimension er en tværgående dimension i folkeskolen. Fælles for de tværgående dimensioner er, at de skal medtænkes i alle skolens fag og inddrages i undervisningen, hvor det er relevant. Der er imidlertid ingen forpligtende formuleringer for den internationale dimension i forbindelse med formål, slutmål og trinmål. Ej heller er den internationale dimension beskrevet ved hjælp af et faghæfte, sådan som det fx er tilfældet med dimensionen IT- og mediekompetencer.

I de følgende afsnit vil Rådet komme med anbefalinger til styrkelse af den internationale dimension ved hjælp af en række konkrete greb fra centralt hold. Anbefalingerne omhandler både den pædagogiske – indholdsmæssige – del af undervisningen og rammevilkårene for internatio-

naliseringen. Det er Rådets overbevisning, at der skal konkrete og mærkbare ændringer til, hvis internationaliseringen og den internationale dimension skal løftes, og komme alle elever i Danmark til gode.

Ændring af Folkeskolens formålsparagraf

Folkeskolens formålsparagraf udtrykker folkeskolens værdigrundlag og giver den overordnede indholdsramme for skolens virke og dermed også grundlaget for arbejdet med internationalisering.

Så mange samarbejdspartnere har vi!

5. Rådets anbefalinger vedrørende det centrale niveau

Af formålsparagraffen fremgår det, at folkeskolen skal:

*”give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbedrer dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.”*²¹

Rådet mener, at folkeskolen ikke blot skal formidle viden og kendskab til andre kulturer, men også forsyne eleverne med færdigheder, der kvalificerer dem til at interagere i og med andre kulturer.

Formålsparagraffen bør, som følge heraf, udover forståelse for andre lande og kulturer også indeholde en formulering, der sikrer, at eleverne opnår konkrete interkulturelle kompetencer.

Målsætningen om en folkeskole i verdensklasse opnår vi kun ved at inddrage verden i undervisningen og ved at give eleverne konkrete erfaringer med det fremmede og ukendte.

Det er derfor – i overensstemmelse med regeringens målsætning – nødvendigt med en justering af formålsparagraffen, så den afspejler den virkelighed, det danske samfund er en del af, og som eleverne lever i.

Obligatorisk projektopgave i den internationale dimension

En af globaliseringsstrategiens mest centrale anbefalinger på folkeskoleområdet er kravet om, at eleverne skal deltage i mindst ét internationalt projekt i løbet af deres skoletid. Hensigten med anbefalingen er at sikre, at eleverne opnår konkret erfaring med internationalt samarbejde.

Fire år efter globaliseringsstrategiens anbefalinger peger den netop offentliggjorte undersøgelse fra Styrelsen for International Uddannelse på, at denne anbefaling langt fra realiseres ude på skolerne. Undersøgelsen viser, at det faktisk kun er 29 % af skolerne, der i de forgangne 3 år har engageret eleverne i internationale projekter.

Et fast element på kontaktseminarerne er European Market, hvor hvert land præsenterer sig selv med lokale specialiteter. Her Cypern.

²¹ Folkeskolens formål, § 1.

Det er Rådets vurdering, at læseplanerne i den danske folkeskole ikke i tilstrækkelig grad tilgodeser den internationale dimension og dermed sikrer, at eleverne får udviklet deres interkulturelle kompetencer.

Samtidig er det Rådets vurdering, at fagområder uden centrale krav nedprioriteres i undervisningen. Det er Rådets holdning, at der er behov for forpligtende mål og retningslinjer fra ministeriel side, hvis skolekulturen skal ændres og internationaliseringen få gennemslagskraft. Det er endvidere Rådets holdning, at disse mål skal indpasses i de eksisterende læseplaner, således at dimensionen ikke bliver en ekstra byrde for læreren.

På den baggrund anbefaler Rådet, at der på skolens 8. klassetrin indføres en **obligatorisk projektopgave**, der tager udgangspunkt i elevernes viden, færdigheder og erfaringer fra internationale projektsamarbejder. Projektopgaven skal altså synliggøre elevernes kompetencer.

Det er Rådets vurdering, at introduktionen af en projektopgave vil have afgørende, positiv betydning med hensyn til at styrke den internationale dimension.

For det første vil indførelsen af en international projektopgave være en konkret handlingsudmøntning af globaliseringsstrategiens anbefaling om et internationalt projekt. Dernæst ville et nationalt gældende krav i form af en prøve være den afgørende løftestang for at sikre, at den internationale dimension forankres i undervisningen. Endeligt ville opgaven kunne bruges som metode til at eva-

Græsk dans på Giersings Realskole, Odense.

luere elevernes erhvervede interkulturelle kompetencer (jf. rapportens kapitel 3).

I det følgende beskrives Rådets forslag til, hvordan projektopgaven konkret kan udformes og udmøntes.

Den internationale projektopgave skal ikke erstatte den obligatoriske projektopgave i 9. klasse ²².

Projektopgaven skal tage afsæt i et internationalt projektsamarbejde, som klassen i fællesskab har gennemført. Eksempler på projekter er udveksling og virtuelle samarbejder. Minimumskravet for projektet er, at der skal indgå direkte kommunikation/møde med elever fra andre lande. Forslag til konkrete projektforslag skal fremgå af den tværgående vejledning til den internationale dimension. En sådan vejledning beskrives i næste afsnit.

²² § 13, stk. 5 i loven, lovbek. nr. 393 af 26.05.2005, bek. nr. 558 af 07.06.2006.

5. Rådets anbefalinger vedrørende det centrale niveau

Dette foto vandt 2. præmien i fotokonkurrencen i 2009. Højene Skole, Hjørring.

24

Rådet foreslår, at opgaven og den efterfølgende prøve bliver struktureret ud fra følgende retningslinjer:

- Opgaven skal indeholde udvalgte dele af den korrespondance / det billedmateriale / de genstande etc., som har indgået i det internationale projekt
- Eleverne skal kunne reflektere over / vise indsigt i den kultur, de livsbetingelser og vilkår, geografi, samfundsforhold etc., de har mødt i deres internationale projekt

- Arbejdet med opgaven afsluttes inden udgangen af maj måned. Der gives en uge til færdiggørelse af projektopgaven. Arbejdet afsluttes med en mundtlig fremlæggelse
- Arbejdet bedømmes med en karakter og en udtalelse (jf. den obligatoriske projektopgave)

Disse retningslinjer skal ses som minimumskrav, hvorfor ambitionsniveauet kan hæves på den enkelte skole.

På baggrund af ovenstående anbefaler Rådet, at Undervisningsministeriet udarbejder et lovasnit og bekendtgørelse med et gennemførelsescirkulære, hvori det nærmere indhold omkring projektopgaven og den internationale dimension defineres.

Tværgående vejledning til den internationale dimension

I Fælles Mål 2009 fremgår det, at ”den internationale dimension er en tværfaglig dimension i folkeskolen [...] der skal indgå i alle fag og inddrages der, hvor det er relevant”. Folkeskolen er således forpligtet til at integrere den internationale dimension i hele sit virke. Imidlertid er den internationale dimension hverken formelt defineret eller beskrevet via trinmål og slutmål, som det er gældende for folkeskolens fag.

Da både indhold, metoder og indsatsniveau står åbent, er der stor risiko for, at dimensionen tilsidesættes i den daglige undervisning. Endvidere savner lærerne håndgribe-

lige anvisninger på og inspiration til, hvordan denne dimension kan indgå i og mellem fagene, ifølge de omtalte undersøgelser fra EVA og Styrelsen for International Uddannelse.

Det er derfor Rådets vurdering, at den vejledende tekst skal have højeste prioritet, og Rådet anbefaler, at Undervisningsministeriet hurtigst muligt igangsætter udarbejdelsen af en tværgående vejledende tekst til den internationale dimension²³.

Det er samtidig Rådets holdning, at kommissoriet til udarbejdelsen af en sådan vejledning må komme fra Undervisningsministeriet, hvorfor følgende tekst skal betragtes som forslag til elementer, der kunne indgå i en vejledning.

Helt grundlæggende er det Rådets holdning, at den internationale dimension ikke kun skal være et supplement, men også et redskab til at understøtte folkeskolens øvrige faglige mål. Vejledningen skal således give anvisninger til, hvordan den enkelte lærer kan integrere dimensionen i fagformålene og fagenes slutmål og trinmål.

Det er samtidig Rådets erfaring, at lærerne efterspørger pakked løsninger, som de umiddelbart kan overskue og overføre til en undervisningssammenhæng. Vejledningen skal således også beskrive og give forslag til konkrete projekter, der kan tages op i undervisningen.

Det er Rådets vurdering, at mange globale emner som

demokrati, klimaforandringer og sundhed har en så kompleks karakter, at de ikke lader sig behandle fyldestgørende inden for en enkelt fagdisciplin. Tværfagligt samarbejde kan anskueliggøre kompleksiteten ved at belyse emner ud fra forskellige fagspecifikke vinkler. Et væsentligt element i den internationale dimension er derfor at belyse sammenhænge på tværs af faglige grænser og reflektere over perspektiver, interesser og dilemmaer indlejret i et givent spørgsmål. På den baggrund foreslår Rådet, at vejledningen giver konkrete eksempler på tværfaglige emner og tværfaglige projektforslag.

Det er ligeledes Rådets holdning, at den internationale dimension inddrager et dannelsesaspekt, der dels handler om evnen til at indgå positivt i kulturelle udvekslinger og kommunikation på et globaliseret arbejdsmarked og dels om evnen til at kunne leve sammen i et pluralistisk, flerkulturelt samfund. Vejledningen skal således give anvisninger til, hvordan emner som respekt for forskellighed, dialog, tolerance, demokrati og menneskerettigheder kan inddrages i de enkelte fag og i en tværfaglig undervisningssammenhæng.

Rådet anbefaler, at en vejledende tekst indeholder følgende afsnit:

- Baggrundsbeskrivelse af den internationale dimension
- Beskrivelse af læringsmål, dvs. elevens individuelle udbytte og kompetenceudvikling samt undervisningsmålene, herunder viden, færdigheder, erfaringer og oplevelser

²³ Det skal i denne sammenhæng tilføjes, at vejledende tekster til de to øvrige tværgående dimensioner: Elevernes alsidige udvikling samt IT- og mediekompetencer allerede er udarbejdet.

5. Rådets anbefalinger vedrørende det centrale niveau

- Beskrivelse af hvordan den internationale dimension kan inddrages i folkeskolens fag og emner med udgangspunkt i Fælles Mål 2009
- Beskrivelse af hvordan den internationale dimension kan inddrages på tværs af fagene
- Evaluering af den internationale dimension i undervisningen, herunder inddragelse af den internationale projektopgave
- Anvisninger på konkrete projekter i og på tværs af fag og klassetrin
- Annoteret litteratur- og linkliste²⁴

Ressourcer til internationalisering og den internationale dimension

Som allerede omtalt i kapitel 4 findes der meget inspiration og mange redskaber til at arbejde med den internationale dimension i undervisningen. Det er imidlertid Rådets oplevelse, at skolerne ofte efterspørger formaliserede rammer og tilskudsmuligheder til samarbejde med skoler uden for Europa.

På den baggrund foreslår Rådet, at der på grundskoleniveau etableres samarbejdsprogrammer, der rækker ud over Europa. Oplagt er programmer med eksempelvis Nord- og Sydamerika og Asien. Også et Mellemøstprogram kunne være relevant og tilmed have den sidegevinst, at en del tosprogede elever i den danske skole kan fungere som en ekstra ressource i undervisningen pga. deres kulturelle baggrund.

Styrkelse af fremmedsprog

Det danske samfund har brug for en befolkning, der sammen er kompetente i mange fremmedsprog og derigennem har viden om og indsigt i andre sprog og kulturer. Flersprogethed er en væsentlig ressource for det enkelte menneske, for virksomhederne og for samfundet.

I den forbindelse er det Rådets holdning, at flere fremmedsprog skal tilbydes på et tidligere tidspunkt i skoleforløbet, således at eleverne bliver kompetente i flere fremmedsprog. Det er umuligt at forudsige, hvilke sprog der vil blive relevante om blot få år – ingen sprog kan på forhånd betragtes som irrelevante. Derfor skal det også være muligt at vælge blandt et større udbud af fag. Rådet anbefaler følgende for at styrke elevernes interkulturelle kompetencer og sproglige færdigheder:

- At eleverne skal forlade grundskolen med mindst to funktionelle fremmedsprog
- At eleverne skal påbegynde andet fremmedsprog i 4. klasse
- At der skal være større muligheder for at udvide udbudet af sprog (fx kinesisk eller arabisk)
- At skolerne skal have ret til at undervise på fremmedsprog i andre fag end sprogfag
- At betragte tosprogede børns kulturelle og sproglige baggrund som ressource

²⁴ Se forslag til baggrunds-, kilde- og handlingsanvisende litteratur i rapportens appendiks 1.

IT og den internationale dimension

IT er et vigtigt redskab i internationaliseringsøjemed og en oplagt måde at inddrage internationale emner i undervisningen.

Rådet opfordrer derfor til, at de to tværgående dimensioner: IT- og mediekompetencer samt den internationale dimension i højere grad samtænkes i undervisningsplanlægningen. Denne mulighed bør samtidig fremgå tydeligere af de tværgående vejledninger fra Undervisningsministeriet.

Nationalt videncenter for internationalisering

Med nye centralt forpligtende mål for den internationale dimension, herunder krav om projektopgave i 8. klasse, vil der opstå behov for at etablere støtteforanstaltninger for at kunne efteruddanne og vejlede lærerne i, hvordan de kan inddrage den internationale dimension i fagene.

Samtidig kræver et øget fokus på den internationale dimension også et større behov for løbende kvalitetssikring, opfølgning, evaluering og videndeling på området.

Til dette formål foreslår Rådet, at der etableres et nationalt videncenter som del af en 4-årig indsats med varighed fra 2011-2015.

Videncentret skal fungere som et netværk, der udover en fast stab skal bestå af de aktører, der i dag er aktive på

feltet. Det gælder bl.a. Centrene for Undervisningsmidler, Styrelsen for International Uddannelse, professionshøjskolerne, internationale koordinatore på læreruddannelserne, Kommunernes Landsforening (KL), Danmarks Lærerforening, De frie Skoler samt Skole og Samfund.

Hvad angår placeringen af videncentret, foreslår Rådet, at der udføres en udbudsrunde.

Rådet foreslår desuden, at videncentret får tre hovedfunktioner:

- Formidling og rådgivning
- Efter- og videreuddannelse af lærere og uddannelse af lærerstuderende
- Evaluering og praksisforankret forsknings- og udviklingsarbejde

■ Formidling og rådgivning

I forhold til udvikling af den internationale dimension er det afgørende, at erfaringer og data løbende opsamles og udveksles blandt relevante aktører.

Rådet foreslår, at videncentret, på baggrund af erfaringerne med kursusvirksomheden og den internationale projektopgave, opretter en databank med undervisningsmaterialer og -forløb, som kan lette og inspirere lærernes arbejde.

I forlængelse heraf foreslår Rådet, at videncentret tilbyder

5. Rådets anbefalinger vedrørende det centrale niveau

konsulentvirksomhed på læreruddannelser, i kommuner og på skoler.

Rådet anbefaler, at erfaringerne fra efter- og videreuddannelsesvirksomhed, udviklingsarbejde og forskning offentliggøres på centrets hjemmeside²⁵, i fagtidsskrifter og på internationale konferencer.

Desuden foreslår Rådet, at centret opretter et forum for internationalisering for interesserede aktører, hvor erfaringer kan udveksles både face-to-face og virtuelt.

■ Efter- og videreuddannelse af lærere og uddannelse af lærerstuderende

Rådet foreslår, at videncentret i samarbejde med CFU'erne og professionshøjskolerne får til opgave at udvikle koncepter for kursus- og efteruddannelsesvirksomhed for lærere og ledere²⁶.

Målgruppen kan i første omgang være de lærere, der skal undervise på 7. klassetrin og dermed varetage projektopgaven i 8. klasse.

For lærerstuderende kan der i samarbejde med læreruddannelserne blive gennemført kurser i internationalt projektsamarbejde og den internationale dimension i undervisningen.

■ Evaluering og forskning

Det er Rådets vurdering, at der fortsat mangler evalueringer og praksisorienteret forskning om emner med relevans for grundskolers og læreruddannelsers tilrettelæggelse af internationalisering.

En central opgave for videncentret vil derfor være at iværksætte udredninger, evalueringer og analyser af sammenhængen mellem læringsaktiviteter og kompetenceudvikling. Vigtige spørgsmål i denne sammenhæng kan være, hvordan undervisning i interkulturelle kompetencer udvikles, og hvordan læringsudbyttet evalueres²⁷.

Derudover foreslår Rådet, at videncentret får til opgave at varetage evalueringen af projektopgaven i 8. klasse i samarbejde med et eksternt konsulentfirma.

Endeligt vil det være af stor betydning, at videncentret etablerer samarbejde med forsknings- og udviklingsmiljøer såvel i Danmark som i udlandet med henblik på samarbejde om udvikling og evaluering.

²⁵ Her kunne man bl.a. indtænke www.skoleniverden.dk, se side 19.

²⁶ Se rapportens appendiks 2 for forslag til efter- og videreuddannelse af lærere.

²⁷ Se rapportens appendiks 3 for en oversigt over relevante evalueringsspørgsmål.

6. Anbefalinger vedrørende det kommunale niveau

Dette kapitel vedrører udelukkende folkeskolen, da folkeskolen, i modsætning til fri- og privatskoler, er en kommunal opgave. Rammebetingelserne for skolernes virke er fastlagt centralt, men kommunerne har som ansvarshavende myndighed betydelig indflydelse på undervisningens nærmere indhold og skolernes daglige praksis. Det er i særlig grad gældende for den internationale dimension, da der, som nævnt, endnu ikke foreligger stærke målbeskrivelser fra ministeriel side. Derfor kræver det en indsats på mange niveauer, ikke mindst kommunalt, hvis den internationale dimension skal løftes.

EVA's føromtalt rapport om folkeskolen viser, at det kun var et fåtal af kommuner, der havde den internationale dimension som indsatsområde i den undersøgte periode²⁸. Samtidig peger Styrelsen for International Uddannelsesundersøgelse på, at kommunerne spiller en afgørende rolle for skolernes internationalisering såvel på den organisatoriske som på den didaktiske niveau.

EVA anbefaler, at kommunerne intensiverer indsatsen med at implementere den internationale dimension på tre niveauer. Dels skal kommunerne vedtage **overordnede**

Partnermøde på Pilehaveskolen i Assens med skoler fra Finland, Tyskland, Grækenland. Temaet er Teenage Culture.

²⁸ 75 % af de adspurgte kommuner havde i perioden op til 2002 ikke haft den internationale dimension som indsatsområde.

6. anbefalinger vedrørende det kommunale niveau

mål for den internationale dimension. Dernæst skal de stille **målbare krav** til skolerne om at arbejde med og synliggøre den internationale dimension. Endeligt skal kommunerne etablere diverse **støtteforanstaltninger** for skolerne, eksempelvis i form af netværk og/eller konsulentfunktioner.

KL har da også i regi af *Partnerskab om Folkeskolen*²⁹ stillet et forslag til indsatsområde i form af ”Netværk om den internationale dimension”³⁰. Formålet med netværket er netop at skabe større opmærksomhed om arbejdet med det internationale i folkeskolen.

Både Ballerup og Fredericia kommune er kendetegnet ved at imødekomme anbefalingerne fra EVA og benytter

sig af mange forskellige styringsredskaber som mål, krav og støtteforanstaltninger. Den måde, kommunerne har grebet internationaliseringen an, er dog meget forskellig. Eksemplerne viser, at internationalisering tillader en høj grad af metodefrihed så længe basale forudsætninger er til stede. Rådets anbefalinger til kommunerne følger sidst i kapitlet.

Ballerup-modellen

Ballerup Kommunes internationaliseringspolitik kan dateres tilbage til kommunalvalget i 2005. Som opfølgning på valget blev det besluttet at nedsætte et internationalt politisk udvalg, der skulle udarbejde en international politik i første omgang for 2007-2009³¹ og cementere Ballerup som en internationalt orienteret kommune. I 2007 blev den internationale strategi lanceret.

Politikken udmærkede sig først og fremmest ved, at den internationale dimension blev indtænkt på alle niveauer i den kommunale virksomhed. Internationaliseringen blev set som redskab til at understøtte og videreudvikle kommunens velfærdsydelser, og ikke blot som et supplement til kommunens kerneområder. Desuden var det borgmesteren, der stod i spidsen for det internationale udvalg.

Ét af politikens fem fokusområder var uddannelse og læring. I dette regi har kommunen efterfølgende udarbejdet en international strategi for børn og unge fra 0-18 år. Hensigten med strategien var at integrere den internatio-

Eleverne på Sct. Hans Skole i Odense havde i hjemkundskab forberedt særlige danske specialiteter til frokosten for deres franske gæster. Karse er åbenbart ikke almindeligt i Frankrig.

²⁹ *Partnerskab om Folkeskolen* var et samarbejde mellem KL og 34 kommuner i perioden 2007-2009. Formålet med partnerskabet var at øge elevernes udbytte af undervisningen.

³⁰ Læs mere om netværket på www.esp.dk/01/interdim_KL_news.htm.

³¹ Det er netop blevet vedtaget at fortsætte politikken i endnu en periode. Selve politikken er forblevet uændret, mens den tilhørende handlingsplan er sendt til serviceeftersyn.

nale dimension i alle uddannelses- og læringsforløb fra daginstitutioner, folkeskoler og ungdomsuddannelserne til de videregående uddannelser, ”så børn og unge kan begå sig som fremtidige borgere i et internationaliseret samfund”.

Handlingsplanen omfattede 18 konkrete tiltag³². Blandt de mest centrale var kravet om, at hver skole skulle udpege en international koordinator, som fik bevilget to diplommoduler i internationalisering. Samtidig blev skolerne forpligtet til at nedsætte et internationalt udvalg og til at udarbejde en international læseplan og profil. Endelig var det et krav, at alle børn deltager i mindst et internationalt projekt. I tilknytning hertil får hver elev tilbud om mindst en gang at besøge en af Ballerup Kommunes venskabsbyer eller venskabelige forbindelser eller deltage i et udvekslingsophold med elever fra et andet land.

Ballerup Kommune indgår i forskellige internationale netværk. Af særlig betydning for skoleområdet er et meget aktivt partnerskab med den kinesiske by Wuxi, som Ballerup har indgået sammen med kommunerne Egedal og Frederikssund. Samarbejdet giver kommunens børn og unge mulighed for at stifte bekendtskab med en voksende verdensøkonomi, og det har bl.a. resulteret i 15 konkrete uddannelsesaftaler med kinesiske institutioner og mere end 200 lærer- og elevudvekslinger i de tre kommuner.

Internationaliseringen i Ballerup og dens brede gennemslagskraft samt bæredygtighed beror på forskellige faktorer. Først og fremmest er den betinget af en høj politisk

I dette Comenius Skolepartnerskab sender skolerne en kuffert rundt til hinanden, og der er altid stor spænding, når den bliver åbnet. Denne gang er den fyldt med skolebøger fra de andre lande. Pilehaveskolen i Assens.

profilering og en bred opbakning blandt kommunens borgere. Kommunens strategier er blevet efterfulgt af økonomiske ressourcer, og alene på uddannelsesområdet blev der i perioden 2007-2009 afsat 300.000 kr. til at understøtte internationale aktiviteter, ligesom der er ansat en international skolekonsulent.

Dertil kommer, at indsatsen er funderet i en solid organisation af politikere, embedsmænd og fagfolk. Det internationale udvalg har skabt synergi mellem det politiske niveau og de konkrete aktiviteter og sikret løbende kommunikation, koordination og opfølgning mellem de forskellige aktører.

³² En fuld beskrivelse af de 18 målsætninger kan findes i appendiks 4.

6. anbefalinger vedrørende det kommunale niveau

Temaet var *Knowing me, knowing you*.

Kommunerne bliver underlagt stadig strammere økonomi, og meget peger i retning af, at kommunerne i de kommende år vil fokusere på deres kerneydelser frem for nye tiltag. Her er det imidlertid værd at bemærke, at Ballerup Kommune har brugt internationalisering som positiv værditilførsel til kommunens mest centrale politikområder, herunder uddannelse, hvorfor internationalisering fungerer som motor for at optimere kommunens politik.

Internationaliseringen i Ballerup Kommune er relativt enestående. Det er eksempel på en ambitiøs, helhedsorienteret indsats, der skaber synergi mellem forskellige områder, eksempelvis erhverv og uddannelse. Her er den enkelte skoles internationalisering igangsat og understøttet ”oppefra” via en overordnet strategi, og det giver resultater.

Fredericia-modellen

I perioden 2006-2009 havde Fredericia Kommune den internationale dimension i folkeskolen som særligt prioriteret indsatsområde. Indsatsen var drevet af stor politisk velvilje og gav afkast i en række ambitiøse mål for børne- og ungepolitikken. Med indsatsområdet søgte kommunen ”at understøtte elevernes almene viden om internationale forhold og kulturer og give dem kompetencer til at kunne indgå i et globaliseret videnssamfund”.

Indsatsen opererede på to niveauer – dels at brede internationaliseringen ud i undervisningen på de enkelte skoler og dels at etablere særskilte internationale linjer på fire distriktsskoler.

Konsulenter fra kommunens skoleafdeling og pædagogisk udviklingsafdeling stod i spidsen for at implementere politikken i praksis. Indsatsen var primært målrettet skolernes udviklingsarbejde, og konsulenterne gav lærerne pædagogisk støtte gennem vejledning og netværksdannelse.

Helt centralt for den kommunale indsats var et modelarbejde, der begyndte i 2005, hvor skolerne fik til opgave at udvikle og implementere en model for den internationale dimension. Til det formål havde de kommunale konsulenter udarbejdet en vejledning, der skulle støtte og inspirere til arbejdet. For at sikre forankringen i hele skolens virke blev skolerne pålagt at indtænke to niveauer i modellen – det organisatoriske og det didaktiske.

Modelarbejdet omfattede en implementeringsplan for arbejdet med den internationale dimension i fagene fra 0-10. klasse, der kunne fungere som en vejledende læseplan. Derudover skulle skolerne også udvikle en strategi for forankring, videndeling og evaluering af den internationale dimension, hvor skolernes internationale profil bl.a. skulle afklares.

Helt grundlæggende handlede kommunens pædagogiske indsats om at give lærerne viden om, hvorfor den internationale dimension er vigtig, at skabe opmærksomhed om internationaliseringsmuligheder og endeligt, at få italesat holdningerne omkring internationalisering.

Den anden del af kommunens internationaliseringsstrategi var etableringen af internationale profilklasser i kommunens fire skoledistrikter. Den første linje blev indført på Købmagergades Skole i 2001.

Tre af skolerne fungerer efter samme princip og struktur: én engelsksproget linje (klasse) i udskolingen, hvor alle ikke-kulturbærende fag, dvs. naturfagene og idræt, under-

vises på engelsk af en ”native speaker”. På den fjerde skole er den internationale linje modulopdelte på mellemtrinnet og i udskolingen.

Linjernes primære formål er at introducere eleverne til forskellige kulturer og pædagogiske traditioner og give eleverne mulighed for allerede fra folkeskolen at blive tosprogede. Kommunen lægger vægt på, at linjerne ikke fungerer som eliteklasser, men er frie tilbud til alle kommunens elever. Det er dog en forudsætning, at eleven har naturligt flair for engelsk og er villig til at lægge en ekstra indsats i forberedelsen, men derudover stilles der ingen specifikke krav.

Undervisningen følger Fælles Mål, og eleverne går til danske afgangsprøver. Dog har etableringen af særskilte engelsksprogede linjer fra begyndelsen været af polemisk karakter, fordi de organisatorisk såvel som pædagogisk bryder med den danske folkeskoletradition. Det var således også på baggrund af en særlig dispensationsordning med Undervisningsministeriet, at kommunen fik tilladelse til etablere linjerne og udelukkende under forudsætning af, at engelskundervisningen blev forbeholdt de ikke-kulturbærende fag.

Ordningen skal nu evalueres, og det er derfor endnu uvist, om kommunen kan udbyde linjerne fremover. Der til hører, at linjernes bæredygtighed vil være afhængig af, om skolerne får certificering til at udbyde eksamen på engelsk³³, og dermed give eleverne papir på deres opnåede sprogkundskaber.

³³ ”GCSE-eksamen - General Certificate of Secondary Education” (svarer til 1.g-niveau).

6. anbefalinger vedrørende det kommunale niveau

34

Nordic Youth Camp i Finland.
De unge udveksler autografer.
Tarup Ungdomsskole, Odense.

Der er endnu ikke foretaget evalueringer af elevernes opnåede kompetencer, men de foreløbige erfaringer og evalueringen af Købmagergades Skoles internationale linje³⁴ peger på, at det aktive tilvalg af linjen har stor betydning for elevernes motivation. Desuden tyder det på, at eleverne får indblik i forskellige læringsstile og undervisningsformer samt en mere naturlig tilgang til det engelske sprog.

Fredericia Kommune har – i modsætning til Ballerup – koncentreret indsatsen omkring det pædagogiske udviklingsar-

bejde. Kommunen har sat rammer for og krav til skolernes modelarbejde, men skolerne har i vid udstrækning været medbestemmende i forhold til indholdet, og skolernes internationale profil er således udviklet ”nedefra”.

Der har i Fredericia Kommune ikke været afsat en særskilt pulje til indsatsen udover aflønning af otte lærere på de internationale linjer. Den kommunale støtte har primært været i form af konsulentfunktionerne, som løbende har faciliteret sparringen mellem relevante aktører. Og ligesom i Ballerup Kommune er indsatsen blevet båret frem af en stor politisk vilje og interesse for området.

Rådets anbefalinger til kommunerne

Med afsæt i EVA's anbefalinger til kommunerne og erfaringer fra kommuner, der med succes har styrket den internationale dimension i skolerne, anbefaler Rådet, at kommunerne:

- Udarbejder strategier og handlingsplaner for den internationale dimension i folkeskolen
- Forpligter skolerne til at udarbejde en konkret handlingsplan for den internationale dimension
- Forpligter skolerne til at rapportere om internationale aktiviteter i de kommunale kvalitetsrapporter
- Etablerer støttestrukturer i form af konsulentbistand
- Etablerer det nødvendige økonomiske fundament
- Udpeger mindst én international koordinator i kommunen
- Etablerer pædagogisk og teknisk bistand på IT-området

³⁴ Se evalueringsrapporten for Den internationale linie på Købmagergades Skole.

7. Resumé af Rådets anbefalinger

Rådets anbefalinger til det centrale niveau

- Ændring af Folkeskolens formålsparagraf
- Udformning af obligatorisk projektopgave i den internationale dimension
- Udarbejdelse af tværgående vejledning til den internationale dimension
- Etablering af samarbejdsprogrammer, der rækker ud over Europa
- Styrkelse af fremmedsprog
- Større brug af IT som internationaliseringsredskab
- Etablering af et nationalt videncenter for internationalisering i grundskolerne og læreruddannelserne

Rådets anbefalinger til det kommunale niveau

- At kommunerne udarbejder strategier og handlingsplaner for den internationale dimension i folkeskolen
- At kommunerne forpligter skolerne til at udarbejde konkrete handlingsplaner for den internationale dimension
- At kommunerne forpligter skolerne til at rapportere om internationale aktiviteter i de kommunale kvalitetsrapporter
- At kommunerne etablerer støttestrukturer i form af konsulentbistand
- At kommunerne etablerer det nødvendige økonomiske fundament
- At kommunerne udpeger mindst én international koordinator i kommunen
- At kommunerne sørger for pædagogisk og teknisk bistand på it-området

Samlet liste over kilder

"An overarching conceptual framework for assessing key competences in an international context. Lessons from an interdisciplinary and policy-oriented approach", 2004, Dominique Simone Rychen, Cedefop

"Andet fremmedsprog i folkeskolen. Del 1: Hvad siger tallene?", Elisabeth Lauridsen, 2008, Institut for Sprog, Litteratur og Kultur, Aarhus Universitet

"Den internationale dimension i folkeskolen", 2003, Danmarks Evalueringsinstitut

"Folkeskoleloven", LBK nr. 593 af 24/06/2009, Undervisningsministeriet

"Fremgang, fornyelse og tryghed. Strategi for Danmark i den globale økonomi", 2006, Regeringen

"Intercultural education and the challenge of religious diversity and dialogue in Europe: a conceptual framework", Pieter Batelaan, 2003, Council of Europe

"Internationale aktiviteter i grundskolen", 2010, Styrelsen for International Uddannelse

"Læreruddannelse med et internationalt perspektiv", 2009, CIRIUS

"Memorandum om livslang læring", 2000, EU-kommis-sionen

"Styrket internationalisering af uddannelserne - Redegørelse til Folketinget", 2004, Undervisningsministeriet

Hjemmesider og links

Europarådet:
www.coe.int/T/DG4/Linguistic/Default_en.asp

Kommunernes Landsorganisation:
www.espdk.dk/01/interdim_KL_news.htm

Sproglærerforeningen:
www.sproglærerforeningen.dk/indhold/nyheder/sprog-politik_2009_sl.pdf

Styrelsen for International Uddannelse:
www.iu.dk
www.skoleniverden.dk

Appendiks 1

Rådets forslag til kilder og baggrunds-litteratur til vejledende tekst

"Den internationale dimension i folkeskolens fag og emner", 1998, Undervisningsministeriet

"Efterskolernes internationale dimension - interkulturelle kompetencer som en del af hverdagen", Jakob Clausager Jensen, 2008, Efterskoleforeningen

"Fremgang, fornyelse og tryghed. Strategi for Danmark i den globale økonomi", 2006, Regeringen

Fælles Mål 2009, alle fagbeskrivelser og vejledninger

"Klædt på til verden - En håndbog til undervisere om interkulturel kompetence". Ellen Farr, Lilian Rohde og Lone Smidt, 2008, Geografforlaget

"Læring med eTwinning - En håndbog for lærere", 2007, European Schoolnet

"Internationalisering i skolen" i Liv i Skolen nr. 4, 2008, VIA University College

"Udblik og Indblik - Internationalisering i folkeskolen", Signe Holm-Larsen, Marianne Ledstrup og Lise Stampe Rasmussen, 2002, Kroghs Forlag

Hjemmesider:

Danmarks undervisningsportal: www.emu.dk

Europarådet: www.coe.int (Her kan findes Europarådets anbefalinger inden for medborgerskabsuddannelse og uddannelse og interkulturel dialog).

Styrelsen for International Uddannelse:

- www.iu.dk

- www.skoleniverden.dk

Appendiks 2

Rådets forslag til efteruddannelse for lærere

- Åbne eftermiddagskurser på Centrene for Undervisningsmidler
- Kommunalt rekvirerede kurser, hvor der samtidigt kan opbygges kommunale netværk
- Pædagogiske dage på skoler
- Længerevarende kursusforløb på Centrene for Undervisningsmidler eller professionshøjskolerne
- Studieture til udenlandske rejsemål
- Diplommoduler
- Professionsmaster i internationalisering som joint programme/paralleluddannelse i samarbejde med udenlandske partnere

Appendiks 3

Rådets forslag til evalueringsspørgsmål

- Hvad betyder det for elevernes uddannelses- og erhvervsvalg på kort og langt sigt, at de i deres skoletid har deltaget i internationalt samarbejde?
- Hvilke metoder kan anvendes til at evaluere elevernes udvikling af interkulturel kompetence?
- Hvilken betydning har Content and Language Integrated Learning for elevernes sproglige og personlige udvikling?
- Hvordan kan andre sprog end engelsk indgå i undervisningen?
- Hvilke erfaringer findes med udenlandsk uddannede lærere i grundskolen?
- Hvordan kan de tosprogede elever bidrage til internationalisering i skolen?
- Hvad hæmmer og hvad fremmer udviklingen af et internationalt læringsmiljø på skoler og læreruddannelser?
- Hvad skal der til for at sikre et vellykket internationalt projektsamarbejde?
- Hvordan kan læreruddannelsen tilrettelægges, så den fremmer ind- og udgående studentermobilitet?
- Hvilket fagligt udbytte har lærerstuderende ud af kortere eller længere udenlandsophold?
- Hvilke erfaringer fra andre lande vil kunne styrke internationaliseringen af uddannelserne?

Appendiks 4

Oversigt over Ballerup Kommunes internationale handlingsplan

- Udpegning af en international koordinator på hver skole
- Efteruddannelse af koordinatore med 2 diplommoduler i internationalisering
- Udarbejdelse af en central læseplan
- Udarbejdelse af en international profil for alle skoler
- Oprettelse af internationale fagudvalg på alle institutioner
- Etablering af et internationalt netværk for skolekoordinatorer
- Etablering af et internationalt netværk for de øvrige koordinatore
- Etablering af et børne- ungenetværk for samtlige koordinatore samt den kommunale koordinator og børne- og ungechefen
- Krav om at alle børn i løbet af deres skoletid deltager i mindst ét internationalt undervisningsprojekt
- Alle børn skal i løbet af deres skoletid have besøgt én af kommunens samarbejdspartnere
- Gæstelærere i fremmedsprog skal være en del af skolens dagligdag
- Fremme af muligheden for gennemførelse af lærer- og elevpraktik i udlandet
- Fremme af muligheden for en fast tysk partner
- Lærerudveksling opprioriteres som led i lærernes kompetenceudvikling
- Tilbud om nye valgfag i fremmedsprog i folke- og ungdomsskolen, fx kinesisk, spansk og arabisk.

Internationaliseringen der blev væk

Forslag til styrkelse af grundskolens internationalisering
Rådet for Internationalisering af Uddannelserne

Udgivet af:
Styrelsen for International Uddannelse
Fiolstræde 44
1171 København K
Tlf 3395 700
iu@iu.dk
www.iu.dk

Publikationen udleveres gratis, så længe lager haves.
Publikationen kan også hentes på vores hjemmeside
www.iu.dk/raadet

Oplag: 1500
ISBN: 978-87-90021-71-9
1. udgave
Maj 2010

Grafisk produktion: Trio Design Aps

Fotos: De fleste fotos stammer fra en fotokonkurrence,
som Styrelsen for International Uddannelse gennemførte i
efteråret 2009 under temaet internationale skoleprojekter.

Forsidefoto: Colourbox

**Styrelsen for
International Uddannelse**

Styrelsen for International Uddannelse har til opgave at fremme internationaliseringen af de danske uddannelser på alle niveauer.

Styrelsen fungerer desuden som sekretariat for Rådet for Internationalisering af Uddannelserne.

www.iu.dk

